خلاصه راهنمای wash fit

ویرایش دوم، یک چارچوب عملی مدیریت ریسک است که برای ارتقای کیفیت خدمات آب، فاضلاب، بهداشت دست، نظافت محیطی، مدیریت پسماندهای بهداشتی و برخی جنبه‌های مدیریت انرژی و ساختمان در مراکز مراقبت‌های بهداشتی طراحی شده است. هدف اصلی این ابزار، بهبود کیفیت مراقبت و کاهش عفونت‌ها، افزایش بهره‌وری و اعتماد کارکنان و ارتقای کرامت بیماران است.

این راهنما بر اساس استانداردها و دستورالعمل‌های جهانی سازمان جهانی بهداشت (WHO) و یونیسف تدوین شده و به کشورها کمک می‌کند تا خدمات WASH را در برنامه‌های بهبود کیفیت مراقبت (QI) ادغام کنند WASH FIT . فرایندی تکرارشونده است که شامل تشکیل تیم‌های تخصصی، ارزیابی جامع زیرساخت‌ها و خدمات، تحلیل ریسک، تدوین برنامه‌های بهبود تدریجی، اجرای اقدامات اصلاحی، پایش مستمر و بازنگری دوره‌ای می‌شود.

یکی از ویژگی‌های مهم این راهنما، تأکید بر تاب‌آوری اقلیمی و پایداری زیست‌محیطی است. مراکز بهداشتی باید خدمات WASHمقاوم در برابر تغییرات اقلیمی فراهم کنند تا در برابر بلایای طبیعی و فشارهای محیطی پایدار باشند. همچنین، توجه ویژه‌ای به برابری جنسیتی، معلولیت و شمول اجتماعی (GEDSI) شده است تا خدمات به گونه‌ای طراحی و اجرا شوند که نیازهای گروه‌های متنوع بیماران، کارکنان و جامعه را برآورده کنند و دسترسی، ایمنی و حریم خصوصی آنان حفظ شود.

راهبردهای بهبود WASH شامل کاهش مصرف آب، مدیریت ایمن و پایدار پسماندهای بهداشتی، بهبود کیفیت آب با استفاده از روش‌های تصفیه و پایش، ارتقا بهداشت دست از طریق آموزش، یادآورها و پایش رعایت بهداشت، و بهبود نظافت محیطی با استفاده از مواد شوینده ایمن و تجهیزات حفاظت فردی است. همچنین، مدیریت منابع مالی و تأمین مالی پایدار و برنامه‌ریزی دقیق از عوامل کلیدی موفقیت اجرای این ابزار به شمار می‌روند

در بخش انرژی و محیط زیست، تاکید بر پایداری زیست‌محیطی و تاب‌آوری اقلیمی مراکز درمانی وجود دارد. مراکز بهداشتی باید زیرساخت‌ها و خدمات WASH و انرژی خود را به گونه‌ای طراحی و مدیریت کنند که در برابر تغییرات اقلیمی مقاوم بوده و بتوانند خدمات را حتی در شرایط اضطراری و بلایای طبیعی با حداقل آسیب به محیط زیست حفظ کنند. این شامل استفاده از منابع انرژی پاک و تجدیدپذیر مانند انرژی خورشیدی، بهره‌وری انرژی با استفاده از روشنایی کم‌مصرف (LED)، سیستم‌های پشتیبان انرژی مانند ژنراتور با سوخت کافی و مدیریت بهینه مصرف آب است. همچنین تاکید شده است که مدیریت پایدار پسماندهای مراقبت‌های بهداشتی به کاهش آلودگی محیطی و صرفه‌جویی در منابع کمک می‌کند. رویکردهای سازگار با محیط زیست، از جمله استفاده از فناوری‌های غیرسوزاننده (مانند اتوکالو) و کاهش استفاده از تجهیزات یکبارمصرف، از جمله راهکارهای مهم در این حوزه هستند.

در حوزه مدیریت و نیروی انسانی، راهنما بر ضرورت وجود تیم‌های فعال و متعهد با شرح وظایف مشخص، حمایت مدیریت ارشد و رهبری قوی تاکید دارد. وجود مسئول اختصاصی WASH یا مهندس با برنامه کاری مصوب، آموزش مناسب

کارکنان (شـامل پرسـنل خدماتی مانند نظافتچیان و متصـدیان پسـماند)، ارزیابی منظم عملکرد کارکنان و حمایت از بهبود مسـتمر، از ارکان موفقیت اجرای WASH FIT اسـت. همچنین مشـارکت گروه‌های متنوع از جمله زنان، افراد دارای معلولیت و نمایندگان جامعه در طراحی و پیاده سازی برنامه‌ها ضروری ا ست. تدوین خط‌مشی‌ها، تضمین بودجه کافی برای آموزش، نگهداری و تامین منابع، و ایجاد سیستم‌های پایش و پاسخگویی به عملکرد نیز از اقدامات کلیدی مدیریت به شمار می‌آیند. برنامه‌های آمادگی اضطراری و آموزش‌های مرتبط برای مقابله با اثرات اقلیمی و شرایط اضطراری نیز باید در دستور کار قرار گیرد.

در مجموع، این دو حوزه به عنوان زیرسـاخت‌های کلیدی و زمینه‌سـازان موفقیت در بهبود کیفیت خدمات WASH و مراقبت در مراکز درمانی مطرح شـده‌اند که در کنار سـایر جنبه‌ها، تضـمین‌کننده ارائه خدمات ایمن، پایدار و با کیفیت به بیماران و جامعه است.

اجرای WASH FIT از سطح مراکز درمانی کوچک تا بیمار ستان‌های بزرگ در بیش از ۴۰ ک شور دنیا آغاز شده و با حمایت سـازمان جهانی بهداشـت و یونیسـف همراه اسـت. این برنامه با مشـارکت جامعه، کارکنان تخصـصـی، مدیران و سیاست‌گذاران اجرا می‌شود و داده‌های حاصل از ارزیابی‌ها برای تصمیم‌گیری‌های ملی و منطقه‌ای به اشتراک گذاشته شده و مورد تحلیل قرار می‌گیرند.

چرخه بهبود WASH FIT شامل پنج مرحله است: تشکیل و آموزش تیم، ارزیابی مرکز، ارزیابی ریسک و اولویت‌بندی، تدوین و اجرای برنامه بهبود تدریجی، و پایش، بازنگری و بهبود م ستمر. در هر مرحله، م ستند سازی دقیق و م شارکت فعال ذینفعان از اهمیت بالایی برخوردار است.

این راهنما با ارائه الگوها، فرم‌ها و منابع آموز شی، به ک شورها و مراکز درمانی کمک می‌کند تا به صورت نظام‌مند و هدفمند خدمات WASH را ارتقا دهند. از جمله ابزارهای پشـتیبان می‌توان به فرم‌های ارزیابی، چک‌لیسـت‌های بازرسـی، دستورالعمل‌های آموزشی و داشبوردهای تصویری داده‌ها اشاره کرد که فرآیند پایش و گزارش‌دهی را تسهیل می‌کنند.

در نهایت، WASH FITنه تنها به بهبود کیفیت خدمات آب و فاضلاب و بهداشت در مراکز درمانی کمک می‌کند، بلکه نقش مهمی در پیشـگیری از انتشـار بیماری‌ها، تضـمین ایمنی بیماران و کارکنان، حفظ کرامت انسـان‌ها و کاهش تأثیرات زی ست‌محیطی مراکز بهدا شتی ایفا می‌نماید. این ابزار بخ شی از رویکرد جامع و پایدار برای ارتقای سطح سلامت جهانی و تحقق اهداف توسعه پایدار به ویژه هدف ششم سازمان ملل متحد است.

ابزار بهبود آب، فاضـلاب و بهداشـت در مراکز درمانی (WASH FIT) یک راهنمای عملی اسـت که توسـط سـازمان جهانی بهداشت (WHO) و یونیسف تهیه شده است تا کیفیت مراقبت در مراکز بهداشتی را از طریق ارتقای خدمات آب، فا ضلاب، بهدا شت د ست، مدیریت پ سماندهای مراقبتی و نظافت محیط بهبود بخ شد. این ابزار بر ا ساس ارزیابی ری سک طراحی شـده و شـامل شـاخص‌های متعددی در حوزه‌های مختلف WASH اسـت که با اسـتانداردهای جهانی همسـو می‌باشد.

هدف ا صلی WASH FIT ایجاد چارچوبی م ستمر برای ارزیابی، برنامه‌ریزی، اجرا، پایش و بهبود خدمات WASH اســـت که موجب کاهش عفونت‌ها، افزایش بهره‌وری و اعتماد به نفس کارکنان و ارتقای کیفیت کلی خدمات ســـلامت می‌شود. این ابزار به مراکز درمانی کمک می‌کند تا با مشارکت تیم‌های چندبخشی شامل مدیران، کارکنان فنی، مهندسان، کارشناسان بهداشت محیط و نمایندگان جامعه، برنامه‌های بهبود مناسب را اجرا کنند.

از جمله ویژگی‌های مهم این راهنما می‌توان به توجه ویژه به پایداری زیست‌محیطی و تاب‌آوری اقلیمی مراکز درمانی ا شاره کرد؛ به گونه‌ای که زیرســـاخت‌ها و فرآیندهای خدمات WASH باید مقاوم در برابر تغییرات اقلیمی باشـــند و بتوانند در شرایط اضطراری مانند همه‌گیری‌ها و بلایای طبیعی پاسخگو باقی بمانند.

همچنین، WASH FITتأکید ویژه‌ای بر برابری جنسیتی، معلولیت و شمول اجتماعی (GEDSI) دارد، به طوری که خدمات و زیرســاخت‌ها باید نیازهای متنوع کاربران از جمله زنان، افراد دارای معلولیت، ســالمندان و گروه‌های آسـیب‌پذیر را مدنظر قرار دهند و دسترسی، ایمنی، حفظ حریم خصوصی و راحتی آنان را تضمین نمایند.

فرآیند اجرای WASH FIT شـامل پنج مرحله اصـلی اسـت: تشـکیل و آموزش تیم، انجام ارزیابی جامع مرکز، ارزیابی ری سک و اولویت‌بندی م شکلات، تدوین برنامه بهبود تدریجی و پایش م ستمر پی شرفت‌ها. این راهنما همچنین ابزارها و قالب‌های متعددی برای حمایت از این مراحل ارائه داده و نمونه‌های موفق کشوری را معرفی می‌کند.

از نظر مالی، این راهنما هزینه‌های سـرمایه‌ای و عملیاتی لازم برای بهبود خدمات WASH در مراکز درمانی کشـورهای کم‌درآمد را بررسی کرده و راهکارهای تأمین مالی پایدار و جذب منابع را پیشنهاد می‌دهد.

در نهایت، WASH FITیک ابزار کلیدی برای ارتقای ایمنی بیماران، کارکنان و محیط زیست مراکز درمانی است که با اجرای آن، کیفیت مراقبت افزایش یافته، عفونت‌ها کاهش یافته و عدالت و شـــمول اجتماعی در خدمات ســـلامت تقویت می‌شود

نکات کلیدی راهنمای ا WASH FIT (ابزار بهبود آب، فاضلاب و بهداشت در مراکز درمانی) به شرح زیر است:

۱. **اهمیت خدمات WASH در مراکز درمانی :**خدمات آب، فاضلاب، بهداشت دست، نظافت محیط و مدیریت پسماند، بخش حیاتی پیشگیری و کنترل عفونت (IPC) و تضمین ایمنی بیماران و کارکنان است.
۲. **وضـعیت جهانی :**بسـیاری از مراکز بهداشـتی در جهان، به ویژه در کشـورهای کمتر توسـعه یافته، فاقد خدمات پایه WASHهستند که موجب افزایش خطر عفونت و کاهش کیفیت مراقبت می‌شود.
۳. **چارچوب :WASH FIT** این ابزار مدیریتی مبتنی بر ارزیابی ریســـک، امکان ارزیابی جامع و مســـتمر خدمات WASHرا فراهم می‌کند و بهبودهای تدریجی و پایدار را تسهیل می‌کند.

۴. **تمرکز بر پایداری و تاب‌آوری اقلیمی :**خدمات WASH باید مقاوم در برابر تغییرات اقلیمی و سازگار با محیط زیست باشند تا بتوانند در شرایط اضطراری و بلایا به ارائه خدمات ادامه دهند.

۵. **برابری جنسیتی، معلولیت و شمول اجتماعی :(GEDSI)** خدمات باید نیازهای متنوع زنان، افراد دارای معلولیت، سالمندان و گروه‌های آسیب‌پذیر را در نظر بگیرند و دسترسی، ایمنی و کرامت را تضمین کنند.

۶. **فرآیند پنج مرحله‌ای بهبود :**شامل تشکیل تیم، ارزیابی، ارزیابی ریسک، برنامه‌ریزی و اجرای بهبودها، و پایش و بازنگری مستمر است.

۷. **نقش رهبری و مشارکت جامعه :**تعهد مدیران ارشد، مشارکت فعال جامعه و کارکنان در فرآیند بهبود، کلید موفقیت WASH FITاست.

۸. **تأمین مالی پایدار :**برنامه‌ریزی بودجه برای سرمایه‌گذاری، بهره‌برداری و نگهداری خدمات WASH ضروری است و می‌تواند از منابع مختلف داخلی و خارجی تأمین شود.

۹. **آموزش و توانمندسازی :**آموزش مستمر کارکنان و مدرسان برای حفظ مهارت‌ها و تداوم بهبود خدمات ضروری است.

۱۰. **پایش و گزارش‌دهی :**جمع‌آوری منظم داده‌ها، تحلیل و به اشتراک‌گذاری آن‌ها با سطوح مدیریتی و سیاست‌گذاران برای تصمیم‌گیری و تخصیص منابع مهم است.

۱۱. **تمرکز بر کیفیت مراقبت :**بهبود خدمات WASH مستقیماً بر کیفیت مراقبت، کاهش عفونت‌ها و حفظ کرامت بیماران تأثیرگذار است.

این نکات کلیدی، پایه‌ای برای بهبود مستمر و پایدار خدمات آب، فاضلاب و بهداشت در مراکز درمانی فراهم می‌آورد و در نهایت به ارتقای سلامت و ایمنی جامعه کمک می‌کند.

خلاصه فصل ها

فصل ۱: مقدمه و اهمیت WASH در مراکز درمانی

این فصل به اهمیت خدمات آب، فاضلاب و بهداشت (WASH) به عنوان زیرساخت حیاتی برای پیشگیری و کنترل عفونت (IPC) و بهبود کیفیت مراقبت در مراکز بهداشتی می‌پردازد. کمبودهای موجود در این خدمات به ویژه در کشورهای کمتر توسعه‌یافته، تهدیدی جدی برای ایمنی بیماران و کارکنان است. همچنین تأکید می‌شود که تغییرات اقلیمی و توجه به عدالت جنسیتی و اجتماعی باید در برنامه‌ریزی‌های WASH لحاظ شود. فراخوان‌ها و قطعنامه‌های جهانی برای بهبود این خدمات و ابزار WASH FIT معرفی می‌شود.

فصل ۲: بهبود اقدامات و نتایج بهداشتی با استفاده ازWASH FIT

در این فصل، ارتباط WASH با پایداری زیست‌محیطی، تاب‌آوری اقلیمی، برابری جنسیتی، آمادگی در برابر شرایط

ا ضطراری و همه‌گیری‌ها، پیشگیری و کنترل عفونت و کیفیت مراقبت شرح داده شده ا ست WASH FIT .به عنوان ابزاری جامع برای شنا سایی نیازها، برنامه‌ریزی بهبود و اجرای تغییرات تدریجی با در نظر گرفتن م سائل اقلیمی و اجتماعی معرفی می‌شود.

فصل ۳: فرآیند اجرای WASH FIT از شروع تا گسترش ملی

این فصل مراحل مختلف اجرای WASH FIT را تشریح می‌کند، از جمله انتخاب مراکز نمونه، جلب تعهد سیاسی، آموزش و توانمندسازی کارکنان، تأمین مالی پایدار، نظارت حمایتی، به اشتراک‌گذاری داده‌ها و استفاده از بازخورد برای بهبود مستمر. تجربه کشورهای مختلف در به کارگیری این ابزار بیان شده است.

فصل ۴: عوامل موفقیت در سطح مراکز درمانی

در این بخش، نقش کارکنان متعهد، فرهنگ کیفیت سازمانی، رهبری قوی و مشارکت جامعه در موفقیت اجرای WASH FITبررسی شده است. اهمیت تشکیل تیم‌های چند تخصصی با تعادل جنسیتی و نمایندگی گروه‌های حاشیه‌ای، حمایت مدیریت ارشد و ایجاد فرهنگ پاسخگویی و بهبود مستمر تأکید می‌شود.

فصل ۵: چرخه پنج مرحله‌ای بهبودWASH FIT

این فصل به تفصیل چرخه بهبود WASH FIT را شرح می‌دهد که شامل تشکیل و آموزش تیم، ارزیابی مرکز درمانی، ارزیابی ری سک، تدوین برنامه بهبود تدریجی و اقدامات عملی، و پایش و بازبینی م ستمر ا ست. هر مرحله با وظایف کلیدی، خروجی‌ها و ابزارهای مورد نیاز توضیح داده شده و نمونه‌هایی از برنامه‌ریزی بهبود در کشورهای مختلف ارائه شده است.

فصل ۶: ابزارها و الگوهای اجرایی

در این فصل، مجموعه‌ای از الگوها و فرم‌های مستندسازی برای اجرای مراحل مختلف چرخه بهبود ارائه شده است. از جمله فرم‌های ارزیابی، ثبت جلسات تیم، ارزیابی ریسک، برنامه عملیاتی بهبود و پایش پیشرفت که به کاربران کمک می‌کند فرآیند را به صورت نظام‌مند اجرا و مستندسازی کنند.

پیوست‌ها و برگه‌های فنی

پیو ست‌ها شامل شاخص‌های دقیق WASH FIT در حوزه‌های آب، فا ضالب، مدیریت پسماند، بهدا شت د ست، نظافت محیطی، انرژی و مدیریت نیروی انسانی است. همچنین برگه‌های فنی مرتبط با تاب‌آوری اقلیمی، برابری جنسیتی و معلولیت، لوله‌کشی ایمن، مدیریت پسماند پایدار و بهبود بهدا شت د ست ارائه شده و نکات عملی و فنی برای بهبود م ستمر خدمات WASH در مراکز درمانی بیان شده است.

در مجموع، این راهنما چارچوب جامعی برای بهبود م ستمر کیفیت خدمات آب، فا ضالب و بهدا شت در مراکز درمانی فراهم می‌کند که با در نظر گرفتن جنبه‌های فنی، مدیریتی، اجتماعی و اقلیمی، به ارتقای ایمنی، کیفیت مراقبت و سلامت عمومی کمک می‌نماید